

Szukając podobieństw w Oświeceniu...

ODA DO ADAMA NARUSZEWICZA,

B. K. S. P. W. Ks. L.

o Małym ludzi uczonych poważeniu.

[...]

*Lecz kiedy zapalczywość złożywszy na stronę,
Słodko-brzmiającej twej lutni dasz głosy pieszczone,
Serce jako wosk taje, a dusza dotkliwa
Podług twej woli na płacz, lub śmiech się zdobywa.
Powiedz, co się to dzieje że wiek tak uczony,
Tylu dzieły ważnemi, z tylu ksiąg wstawiony;
Wiek co sobie zasłużył na mądrego imie,
W małej przecie, rozumnych ludzi, ma estymie?
I tak jest ciężko na to, i tak mocno chory,
Że go ni tve Satyry, ani Monitory,
Przez ośm lat z tego błędu, z tej głupiej ślepoty
Wywieść niemogły, kiedy trwa w niej aż dopóty!
Mnie się zda, że gdyby kto i Zoila wzorem,
Z obosiecznym nań za to targnął się ozorem,
I wściekłym, za szaleństwo takie ciskał jadem,
Z większą byłoby klęską i z większym upadem.
Tak zły jest rodzaj ludzki i tak jest zepsuty,
Że go już nie ukróca najmędrsze Statuty.
Wy gadacie, on swoje czyni i nagany
Wszelkie, są to groch próżno na ścianę rzucany.
Darmo; niechaj się kto chce na dowody sili,
Pewna to prawda, która nigdy nieomyli,
Że przy kim są pieniądze, przy tym też zostawa
I honor, i zaszczyty, i urząd, i sława.*

*Dla czegoż ludzie nętą pobudzeni marną,
Do nauk się z niesytą chęcią wszyscy garną?
Rojąc w mózgowni szczęścia nadzieję omylną,
Chcą być doskonałemi przez pracę usilną.
Więc mądrego Platona jedni tknięci duchem,
Zmarłą Ojczyznę dzielny pragną wskrzesić ruchem,
Drudzy snując na oko jej świetne zaszczyty,
Wartują sławne dzieje Rzeczypospolity.
Inni rachunkiem biegłym, Niebieskie obroty,
Jasne gwiazdy i okrąg mierzą słońca złoty.
Ci uczą jak powinien czynić Pan troskliwy
By hojny plon zasiane wróciły mu niwy.
Ci z wspaniałym Pindarem spore kroki stawiają,
Inni słodką wymową imie swoje sławiają.
A każdy z nich, czy w starym wieku, czyli młody,
Pragnie szczęścia dla siebie lub jakiej nagrody:
Choć cnota sama z siebie, podług mądrych zdania,
Powinna wzbudzać ludzi do jej poważania;
Jednak mało się znajdzie tak wysokich myśli
Co by z tego powodu kochali się ściśli.
Wielu chce, by w Ojczyźnie wzrost brały nauki
I żeby w niej kwitnęły wyzwolone sztuki;
Lecz żaden widzę na to nie daje baczenia
Co najzdolniej pomaga do ich rozkrzewienia.
Ty co wzbivszy się w górę lotnemi skrzydłami,
Aż pod modremi bystro bujasz obłokami,
Rzuć też przyjaznem okiem na mój rym ubogi,
A już go, nienawiści ząb nieruszy srogi.
Tobiem winien przezacny Mężu, mówię szczerze,
Że me barki, już miękkie kryć poczyna pierze,
Które, żeby w powiewne mogły porość skrzydła,
Żądza we mnie gorąca, i chęć nieostygła.*

TOMASZ KAJETAN WĘGIERSKI

(1756–1787)

Poezye Tomasza Kajetana Węgierskiego
Wydawnictwo Jan Nep. Bobrowicz, Lipsk 1837.

Węgierski był zafascynowany kuszącą odmiennością myślenia i kultury miasta, które wszakże pozostawało ciągle symbolem uniwersalnych wartości, ważnych i obowiązujących pod każdą szerokością geograficzną. W świadomości polskich pisarzy drugiej połowy XVIII w. wartości te współuczestniczyły w sposób naturalny w tworzeniu kultury silnie nacechowanej tradycjami i właściwościami lokalnymi, ale traktowanej jako jeden ze składników kultury europejskiej. Nie tyle zabiegali oni o „europeizację” naszego piśmiennictwa, ile o uznanie partnerstwa w wypracowywaniu wspólnego dorobku.

Teresa Kostkiewiczowa, *Polski wiek światła. Obszary swoistości*, Monografie FNP. Seria Humanistyczna, Wrocław 2002.

PAUza Akademicka – www.pauza.krakow.pl – tygodnik Polskiej Akademii Umiejętności i środowiska naukowego.

Rada Redakcyjna: Magdalena Bajer, Andrzej Białas, Aleksander Koj, Janusz Limon, Ewa Lipska, Stanisław Rodziński, Piotr Sztompka, Jerzy Vetulani, Marta Wyka, Jerzy Wyrozumski, Jakub Zakrzewski, Franciszek Ziejka.

Redakcja: Andrzej Białas – redaktor naczelny; Andrzej Kobos, Marian Nowy – redaktorzy; Adam Korpak – grafika; Anna Michalewicz – dyrektor administracyjny; Witold Brzoskowski – fotokład; Wydawnictwo PAU – konsultacje.

Adres do korespondencji: Polska Akademia Umiejętności, 31–016 Kraków, ul. Sławkowska 17; e-mail: pauza@pau.krakow.pl

Oczekujemy na artykuły do 6 000 znaków (ze spacjami) i ilustracje w formacie JPEG o rozdzielczości 300 dpi. Redakcja zastrzega sobie prawo skracania artykułów i korespondencji oraz zaopatrywania ich własnymi tytułami. Artykułów niezamówionych redakcja nie zwraca.